

การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์  
THE DEVELOPMENT FOR PREACHER MODEL  
IN PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE

พระปลัดสุรพล นิปुโณ (มัทธารัตน์)\*

Phrapalad Surapon Nipuno (Muttharatana)

Received November 16, 2019

Revised: November 29, 2019

Accepted: December 27, 2019

**บทคัดย่อ**

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ 2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบและ 3. เพื่อเสนอการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 338 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.943 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

**ผลการวิจัย พบว่า**

1. สภาพทั่วไปและปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการเทศน์แบบเดิมเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพิธีกรรมตามประเพณีเท่านั้น พระนักเทศน์ที่ได้รับการฝึกอบรมมีจำนวนน้อย โครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ประจำจังหวัดไม่มีผู้เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจึงต้องเลิกไป

2. คุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต้องประกอบด้วย 1. หลักองค์ธรรมกถึก 2. เป็นพหูสูต 3. หลักรุทริวิธี 4. ส. (สันตสนา สมาทปนา สมุตเตชนา และสัมปหังสนา) 4. มีความดีและจริยธรรม 5. มีบุคลิกภาพที่ดี 6. มีความประพฤติการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

3. การพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบ ต้องอาศัยนโยบายสนับสนุนจากพระสังฆาธิการ ส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรมเป็นระยะ ๆ จัดตั้งชมรมพระนักเทศน์หรือสภาพระนักเทศน์ของ

---

\*Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

จังหวัดขึ้นเพื่อสร้างเป็นเครือข่ายทำหน้าที่บริหารจัดการเกี่ยวกับพระนักเทศน์ รวมถึงเป็นการตรวจสอบวัดผลประเมินคุณภาพของพระนักเทศน์ด้วย

**คำสำคัญ :** การพัฒนา; พระนักเทศน์ต้นแบบ

## Abstract

Objectives of this research were; 1. to study general conditions and problems of preachers. 2. to study characteristics of the prototype preachers. and 3. to propose the prototype preachers development. Methodology was the mixed methods: The qualitative method collected data from 19 key informants by in-depth-interview, from 10 participants in focus groupd discussion, purposefully selected from experts and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research collected data from 338 samples who were monks in the area with questionnaires with reliability value at 0.943, analyzed data with frequency, percentage, mean and standard deviation, SD.

### **The findings were as follow.**

1. General conditions and problems found that most of the traditional sermon forms are only part of the traditional ritual. A small number of trained preachers Provincial preacher preacher training program has no participants and therefore has to quit.

2. The characteristics of the proto type preachers are composed of 6 characteristics: 1) Characteristics of Dhamma preaching, 2) characteristics of the learned person and 3) characteristics of 4 S's of Buddha's teaching styles; elucidation, inspiration, encouragement and gladdening. 4) characteristics of goodness and virtuosity, 5) good personality, 6) good behave enough to be good example.

3. The prototype preachers development in Prachuap Khiri Khan Province were that administratie monks must have supporting policy to create more prototype preachers in the province by providing education, training and development periodically. There should be provincial preachers clubs or preachers assembly to create network for management and also quality evaluation of the preacher monks in Prachuap khiri khan Province.

**key word :** development; preacher

## บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจวบกระทั่งถึงปัจจุบัน ได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการเผยแผ่ออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการเผยแผ่อันดีงามของพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ แม้ว่าในประเทศที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่ไปจะมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความแตกต่างกันในแต่ละชนชาติ พระพุทธศาสนาก็ได้อนุโลมวิวัฒนาการไปตามรูปแบบวิถีของชนชาตินั้นๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีพุทธบริษัททั้งสิ้น ทำหน้าที่การเป็นสาวกที่ดีช่วยกันประกาศพระศาสนา เผยแผ่ธรรมะสู่หมู่ชนในลักษณะรูปแบบต่างๆ กันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุที่ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความใกล้ชิดหรือห่างไกลพระพุทธศาสนา

หลังจากที่พระพุทธองค์ได้ส่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังเมืองต่าง ๆ ยังผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาก็มีการสืบทอดและพัฒนาไปตามยุคตามสมัย มีรูปแบบและวิธีการเผยแผ่สืบทอดกันมาหลากหลายรูปแบบ เช่น การแสดงธรรม การสนทนาธรรม การแนะนำสั่งสอน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่น่าเลื่อมใส และการตอบปัญหาข้อข้องใจ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ประทานหลักการและเทคนิคการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งหมายความว่า ทำให้พระพุทธศาสนามีศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อมาจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญ ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา มีหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ นำหลักธรรมไปสอนประชาชน ให้ดำรงตนอยู่ในคลองธรรม และประพฤติปฏิบัติตนในสัมมาปฏิบัติ ก่อให้เกิดความสงบสุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

ปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ไม่เข้าใจพุทธธรรมอย่างลึกซึ้งและไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบันจึงสื่อสารกับประชาชนอย่างด้อยประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนเป็นเพียงพิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้งเข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบันและมีความสามารถในการสื่อสารมีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก สมควรที่จะให้ความสนใจต่อเรื่องนี้ และเมื่อกล่าวถึงการเรียนรู้ของพระสงฆ์ว่าควรเรียนรู้ใน 3 เรื่องใหญ่ คือ 1) เรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ 2) เรียนรู้เข้าใจสังคมปัจจุบันให้รู้เท่าทันสังคมเพื่อประโยชน์ในการสอน 3) เรียนรู้การติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คน ให้จับใจคน ให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือที่เรียกว่า อนุสาสนีปาฏิหาริย์ นั้นเอง รวมทั้งการใช้เครื่องติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย จากปัญหาดังกล่าว ทำให้มองเห็นว่า สาเหตุใดพระสงฆ์ในประเทศไทยที่มีความรู้ความเข้าใจในทางพระพุทธศาสนา แต่ยังขาดการแสวงหาความรู้ หรือที่มีความรู้อยู่แล้วไม่สามารถนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำมาถ่ายทอดเผยแผ่ให้ผู้อื่นได้รับรู้ร่วมกันและเข้าใจได้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การส่งเสริมการศึกษาตามหลักสูตรนักธรรม-บาลี สนามหลวง การอบรมพิเศษ การสัมมนา การประชุมเชิงวิชาการ และการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ เป็นต้น การจัดการศึกษาเพื่อเผยแผ่พระธรรมสั่งสอนให้มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งวิธีการเผยแผ่พระธรรมคำสอนนั้น พระพุทธเจ้าทรงเปรียบบุคคลผู้มีความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนไว้เป็น 4 จำพวก มีปรากฏอยู่ในอุคคฆฏิคคณสูตรและมนโรถปุรณิ ประกอบด้วย อุกคฆฏิคคณ (พวกที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียวเป็นสัมมาทิฐิ) วิปจิตคคณ (พวกที่มีสติปัญญาปานกลางเป็นสัมมาทิฐิ) เนยยะ (พวกที่มีสติปัญญาน้อยแต่เป็นสัมมาทิฐิ) ปทพรมะ (พวกที่ไร้สติปัญญาและยังเป็นมิถิญา) นอกจากนั้น พระพุทธเจ้าทรงมุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามพุทธพจน์ที่ว่า “ตุมเหติ กิจจ อตปปิ อกขาตาโร ตถาคตา, เเธอทั้งหลายต้องทำความเพียรเพื่อเผากิเลสเอง ตถาคตาเจ้าเป็นผู้ชี้บอกทางให้” พุทธวิธีการเผยแผ่ คือ พระสังฆาธิการมีภาระหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการเผยแผ่ศาสนกิจให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามกฎระเบียบ บุคคลที่เป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ อุตตหิตสมบัติ หมายถึง ความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมและปรหิตปฏิบัติ หมายถึง ความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์การ พระพุทธเจ้าทรงเพียบพร้อมไปด้วยอุตตหิตสมบัติและปรหิตปฏิบัติ จึงสามารถใช้ภาวะผู้นำบริหารกิจการพระพุทธศาสนาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อุตตหิตสมบัติที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าก็คือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป การสื่อสารเพื่อการบริหารแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก 4 ส. ประยุกต์ใช้กับการเผยแผ่ ได้แก่ สันทิสสนา (แจ่มแจ้ง) สมาทปนา (จูงใจ) สมุตเตชนา (แก้กลัวกลัว) และสัมปหังสนา (ร่าเริง)

การเผยแผ่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อศึกษาถึงการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในแต่ละวัดแล้ว ปรากฏว่า ปัญหาอุปสรรคโดยภาพรวมด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอนหลายอย่างคล้ายกัน รวมถึงปัจจัยการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง บางครั้งก็ยังมีภาระงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงกัน และที่เห็นได้ชัด คือ การขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่างๆ ผู้มีจิตศรัทธาที่ให้ความอุปถัมภ์บำรุงวัดไม่เหมือนกัน ส่วนปัญหาอุปสรรคการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ตามหลักการทำงาน 5 ประการ ได้แก่ การวางแผนที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางองค์กร พร้อมกับเป้าหมายและแผนงานต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจน การจัดการองค์การ การจัดระเบียบทรัพยากรให้เป็นระบบงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารบุคคล การจัดการทรัพยากรบุคคลที่ไม่เหมาะสม ไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ การอำนวยความสะดวก ไม่มีศิลปะการสร้างความสำเร็จ การรู้จักจูงใจและกำกับให้ทำงานทุกคนและทีมงานต่างๆ ทำงานโดยทุ่มเทและเสริมประสบการณ์ การควบคุม การติดตามทรัพยากรทั้งปวงที่ไม่มีภาระดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากเรื่องขาดความรู้ด้านการเผยแผ่ และความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่

ในปัจจุบันนี้ปัญหาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประการหนึ่งนั้น คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอและถูกวิธีเพราะส่วนมากยังมีคหกรรมนิยมนิยมแบบเก่า คือ เทคนตามคัมภีร์ เป็นการเทคนตามแบบพิธีกรรม นับว่าไม่เกิดผล

เท่าที่ควร แม้จะมีพระนักเทศน์แบบใหม่ คือ เทศน์แบบปฏิภาณโวหารอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษาที่จะสื่อความหมายของหลักธรรมต่อสาธารณชน ใช้ศัพท์ภาษายากแก่การเข้าใจของประชาชน ขาดการกำหนดหัวข้อธรรมที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ไม่มีการวิเคราะห์ผู้ฟังซึ่งเป็นเป้าหมายของการเผยแผ่พระ พุทธศาสนา บางทีนิทานหรือตัวอย่างที่นำมาประกอบในการเทศน์หรือบรรยาย ไม่ค่อยเหมาะกับกาลสมัย ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับสังคมในยุคปัจจุบันได้ เมื่อผู้เผยแผ่ไม่ปรับปรุงแก้ไขเทคนิควิธีการเทศน์ ไม่ประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับสังคมหรือวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน การเผยแผ่หลักธรรมจึงไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควรจากเหตุผลดังกล่าว จึงน่าจะมีปัญหาในบางประการที่ทำให้พระสงฆ์ไทยยังไม่สามารถนำเอาความรู้ที่มีอยู่ ในทางพระ พุทธศาสนามาผ่านกระบวนการบริหารจัดการภายในองค์กรของพระสงฆ์เองอย่างเต็มศักยภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ต้นแบบการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อที่จะนำเอาความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการในการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการองค์กรให้ดี และเป็นต้นแบบ (Prototype) เพื่อการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาของพระสงฆ์ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาพระนักเทศน์ต้นแบบของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) กับการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน
2. รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคการวิจัยแบบสำรวจ โดยการแจกแบบสอบถามแก่พระสงฆ์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 338 รูป

### สรุปผลการวิจัย

## 1. สภาพทั่วไปและปัญหาของพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีหลักในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแบบอย่างของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเป็นต้นแบบของการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีงาม คุณสมบัติของพระนักเทศน์ต้องประกอบด้วย 1) หลักองค์แห่งธรรมกถึก และ 2) หลักความเป็นพหูสูต เมื่อเสริมเพิ่มเติมด้วยการใช้หลักพุทธวิธีการสอน 4 ส. ได้แก่ 1) สันตสนา หมายถึง ความแจ่มแจ้ง 2) สมาทปนา หมายถึง ความตั้งใจ 3) สมุตเตชนา หมายถึง ความแก้แค้นล้างมลทิน และ 4) สัมปหังสนา หมายถึง ความร่าเริง ก็จะสามารถสรุปได้ว่า การเป็นพระนักเทศน์ที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง สำหรับปัญหาของพระนักเทศน์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะเป็นเรื่องของการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้เป็นพระนักเทศน์ที่มีความสามารถตามที่มหาเถรสมาคมรับรอง เพื่อเป็นพระนักเทศน์ประจำจังหวัด พระนักเทศน์แม่แบบ

จากการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลของการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพระนักเทศน์ในแบบธรรมวัตร ไม่มีรูปแบบการเทศน์แบบอื่น ๆ เลย เช่น การเทศน์แหล่ การเทศน์ปฐกวีสังฆา การเทศน์ 3 ธรรมาสน์ ในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการของพระนักเทศน์ประจำจังหวัดนั้น ได้เคยมีการจัดส่งพระไปเข้ารับการอบรมเป็นพระนักเทศน์แม่แบบ แล้วให้กลับมาทำการฝึกอบรมให้แก่พระนักเทศน์ประจำจังหวัดอีกทอดหนึ่ง แต่ก็มีพระเข้ารับการอบรมจำนวนน้อย จนหยุดการจัดการอบรมไปในที่สุด
2. พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการเทศน์โดยการอ่านคัมภีร์ มักจะเป็นการเทศน์ตามประเพณี เช่น งานบวช งานศพ งานทำบุญต่าง ๆ เป็นต้น มีน้อยมากที่จะเป็นการเทศน์เพื่อเผยแพร่ความจริง ๆ ซึ่งจะใช้เป็น การปฐกถาธรรมแทน
3. พระนักเทศน์จะแสดงธรรมตามที่ได้รับนิมนต์ แต่ผู้ฟังมักจะไม่ค่อยเข้าใจ หรือไม่สนใจ เข้าถึงในรายละเอียดของเรื่องที่เทศน์ได้ทั้งหมด อาจจะเป็นเรื่องด้วยอุปสรรคหลายอย่าง เช่น ผู้เทศน์เตรียมตัวไม่ดีพอ ผู้ฟังไม่ได้สนใจในการฟังเทศน์
4. พระนักเทศน์ส่วนใหญ่จะเทศน์ด้วยการอ่านพระคัมภีร์และเป็นการอ่านไปเรื่อย ๆ ไม่มีการใส่ลูก หรือการใช้ปฏิภาณไหวพริบเสริมการเทศน์ จึงทำให้ไม่น่าติดตาม ไม่น่าฟัง
5. การแสดงธรรมของพระนักเทศน์มักจะเป็นการเทศน์โดยการอ่านพระคัมภีร์ จะมีบ้างบางรูปที่ไม่ได้อ่านจากคัมภีร์แต่ก็มีจำนวนน้อย การเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะมุ่งการเทศน์เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมะเป็นสำคัญ
6. พระนักเทศน์มีการพัฒนาในการเทศน์หรือแสดงธรรม มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาประกอบบ้าง แต่ก็ยังไม่มากนัก
7. พระนักเทศน์มักจะมีเทศน์ตามรูปแบบเดิม ๆ อ่านตามพระคัมภีร์ ไม่มีการประยุกต์ให้เกิดความน่าสนใจ พระนักเทศน์ที่เทศน์อยู่ประจำก็จะเป็นรูปเดิม ๆ ไม่ค่อยมีรูปใหม่ ๆ เกิดขึ้น
8. พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังใช้รูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบทั่ว ๆ ไป คือ การเทศน์บนธรรมาสน์ แสดงตามหลักพุทธศาสนสุภาษิต มักจะเป็นการเทศน์โดยการอ่านพระคัมภีร์

อาจจะมีการเทศน์บางรูปที่สามารถแสดงธรรมโวหารโดยไม่อ่านตามพระคัมภีร์ แต่ก็มีจำนวนน้อย พระนักเทศน์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมาก ไม่ค่อยมีลีลาในการเทศน์ที่ทำให้ผู้ฟังเทศน์สนใจได้

9. พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังแสดงธรรมกันในรูปแบบเดิม ๆ ทำให้ไม่ค่อยน่าสนใจ ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย จะเห็นได้ว่าเมื่อพระเริ่มเทศน์ ผู้ฟังก็เริ่มพูดคุยกัน ไม่ได้ตั้งใจฟังเทศน์ แสดงให้เห็นว่าพระนักเทศน์เองก็ยังไม่เป็นที่น่าเลื่อมใส ยังไม่สามารถเทศน์ให้เกิดความน่าสนใจขึ้นได้

10. ส่วนมากพระนักเทศน์จะเทศน์ตามรูปแบบของงาน เช่น งานบวช งานศพ เป็นต้น เรื่องที่เทศน์ก็จะเป็นเรื่องเดิม ๆ ที่ไม่น่าสนใจ ผู้ฟังส่วนใหญ่จะไม่ตั้งใจในการฟังเทศน์สักเท่าไร

11. การเทศน์ของพระนักเทศน์เป็นแบบเก่า ขึ้นธรรมมาสน์แล้วเทศน์ตามพระคัมภีร์จึงทำให้ผู้ฟังเทศน์ไม่ค่อยตั้งใจฟัง อาจจะเป็นเพราะเป็นธรรมะที่ได้ฟังแล้วหลายครั้งหลายครา จึงไม่น่าสนใจ

12. การเทศน์ของพระนักเทศน์ส่วนใหญ่จะเป็นการเทศน์แบบการอ่านตามพระคัมภีร์ ทำให้ไม่น่าสนใจ ไม่น่าติดตาม มีภาพที่พบเห็นเป็นประจำคือ เมื่อพระเริ่มเทศน์ ญาติโยมก็เริ่มคุยกัน

13. จากที่พบเห็นโดยทั่วไป พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มักจะเป็นพระสังฆาธิการเท่านั้น อาจเนื่องด้วยเจ้าภาพรู้จักและให้ความเคารพ จึงเจาะจงนิมนต์เฉพาะพระสังฆาธิการที่คุ้นเคยกัน และยังขาดการสนับสนุนส่งเสริมพระนักเทศน์ใหม่ ๆ ให้เข้ารับการอบรม

14. พระนักเทศน์ที่มีความสามารถสูง ๆ ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีจำนวนไม่มากนัก เพราะไม่มีการฝึกอบรมและพัฒนาพระนักเทศน์ ทั้งใหม่และเก่า ตลอดจนขาดแคลนการสนับสนุนจากรัฐบาลในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ ๆ ได้

15. การเทศน์ของพระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีความเข้าใจง่าย มีการยกเอานิทาน มาเป็นอุทาหรณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ เข้ามาประกอบเพื่อช่วยให้เข้าใจได้ง่าย และชัดเจนเห็นจริง

16. มีพระนักเทศน์เป็นจำนวนไม่มากที่สามารถแสดงธรรมได้อย่างคล่องแคล่ว น่าติดตาม มีความชัดเจนในหัวข้อธรรมะที่นำมาแสดง ทำให้ผู้ฟังสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมพระนักเทศน์รุ่นใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

17. พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถสร้างความน่าสนใจ ความประทับใจต่อหลักธรรม คำสั่งสอนให้กับประชาชนได้ เพราะการเทศน์ยังเป็นรูปแบบเดิม ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจ

18. การแสดงพระธรรมเทศนา เป็นวิธีการที่มีแบบแผนมีหลักการ ทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจในพระธรรมได้อย่างครบถ้วน และสามารถรักษาหลักคำสอนดั้งเดิมไว้ได้ แต่ด้วยรูปแบบการเทศน์ที่เป็นแบบเก่าจึงยังไม่ค่อยน่าสนใจ

19. การแสดงธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีรูปแบบเดิมที่ยังสื้อและดึงดูดให้ความสนใจต่อเยาวชนประชาชนได้น้อย ซึ่งรูปแบบการเทศน์แบบเดิม ๆ อาจไม่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องมีการการนำเอาเทคนิค เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเสริมการเทศน์เพื่อให้น่าสนใจเพิ่มขึ้น

## 2. การสร้างคุณลักษณะของพระนักเทศน์ต้นแบบจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่เป็นกันเอง มีความเป็นมิตรกับทุกคน มีท่าทางที่สุภาพเรียบร้อย น้ำเสียงนุ่มนวลพูดจาชัดเจน รู้หลักธรรมคำสอนลึกซึ้ง พระนักเทศน์ต้องเป็นบุคคลที่สำรวมกายและวาจา ไม่ทำตัวลั่นจนเกินพระ มีการศึกษาเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกที่สุภาพ แต่มีความตื่นตัวและคล่องแคล่ว พร้อมทั้งจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวตลอดเวลา ลักษณะของพระนักเทศน์ นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติตามกำหนดขององค์แห่งธรรมกถึกแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกดีน้ำเสียงดีมีจริยวัตรที่งดงามด้วย พระนักเทศน์ควรมีข้อปฏิบัติของตนเองให้เป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้เกิดกับผู้ที่ได้พบเห็นในเบื้องต้น ขวนขวายใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ พระนักเทศน์ต้องมีลักษณะ 1)พูดจาไพเราะ 2)กิริยาท่าทางเป็นที่น่านับถือ 3)การนั่งห่มจีวรเรียบร้อย สะอาดสอาด พระนักเทศน์ควรมีลักษณะที่เป็นมิตร ยิ้มแย้ม มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคล่องแคล่วและตื่นตัวอยู่เสมอ พร้อมทั้งปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนรอบตัวได้ดี พระนักเทศน์ต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะดังนี้ เป็นบุคคลที่น่านับถือ มีความสำรวมระวังทั้งทางร่างกายและวาจา การเจรจาต้องมีความชาญฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบที่ดี พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีความสำรวม เรียบร้อย แต่ก็ต้องเป็นผู้ที่คล่องแคล่วว่องไว มีคำพูดคำจาที่ฉลาดฉลาด พูดด้วยน้ำเสียงชัดเจน ต้องเตรียมตัวเตรียมเนื้อหาที่จะทำการเทศน์ก่อนทุกครั้ง พระนักเทศน์ต้องเป็นคนที่มีบุคลิกคล่องแคล่วว่องไว มีน้ำเสียงที่นุ่มนวลน่าฟัง รู้จักเว้นจังหวะในการพูด พระนักเทศน์ต้องมีบุคลิกลักษณะที่สุขุม สุภาพ เรียบร้อย มีวาจาที่น่าฟัง น้ำเสียงดังฟังชัด ลักษณะของพระนักเทศน์จะต้องมีรูปร่างสันทนต์คล่องแคล่ว มีเสียงดังกังวาน มีความรู้คู่เพียงพอ เป็นผู้ที่สร้างศรัทธาให้แก่ผู้พบเห็น ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีหลักสูตรฝึกอบรมพระนักเทศน์ เพื่อสร้างพระนักเทศน์ให้มีลีลา ท่าทาง มีเอกลักษณ์ ควรหมั่นฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความชำนาญ เพิ่มพูนความรู้ในธรรมะ พระนักเทศน์ต้องมีการพัฒนาและสร้างบุคลิกภาพเฉพาะตน ต้องมีความเป็นมิตร เบิกบาน มีความสามารถในการพูดในที่ชุมชน และต้องมีความรู้ในหลักธรรมเป็นอย่างดี

พระนักเทศน์ต้องมีความรู้ในหลักธรรมคำสอนอย่างแท้จริง มีการฝึกฝนอย่างจริงจัง แสวงหาความรู้ทั้งหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเองและความรู้ด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดงธรรม พระนักเทศน์ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดีสุภาพเรียบร้อย มีอัธยาศัยเป็นมิตรกับผู้ที่พบเจอ น้ำเสียงนุ่มนวล คุณลักษณะโดยรวม ดังต่อไปนี้ 1.มีบุคลิกดีและตื่นตัวเสมอ 2.น้ำเสียงดีพูดจาไพเราะ รู้จักขระวิธี 3.รู้ในเนื้อหาธรรมะดี 4.มีปฏิภาณไหวพริบ รู้จักการประยุกต์การผสมผสาน 5.มีอัธยาศัยเป็นมิตร

## อภิปรายผล

ความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ พระนักเทศน์ พระปริยัติธรรม ครูพระสอนศีลธรรม และพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาพระนักเทศน์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anawat Ya Wichai and Supunta Sattawatkun (2013) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน” พบว่า บุคลากรต้องการฝึกอบรมในด้านต่างๆ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการ

ปฏิบัติงานตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งเนื่องจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติต่อการดำเนินกิจกรรมใดๆ ได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่จะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านกิจกรรม การที่จะทำให้คนเรามีความรู้ ความเข้าใจ หรือเกิดทักษะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากยิ่งขึ้น การฝึกอบรมนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี Chatchai Tham Khonburi (2016) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การให้การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชามีระบบการประกันคุณภาพภายใน 2) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การพัฒนาความรู้ โรงเรียนได้สนับสนุนพัฒนากิจกรรมต่างๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ศิล โรงเรียนได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง 4 ฝ่าย ถูกกำกับด้วยระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน 3) ปัญญา โรงเรียนได้ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มี Best Practice ของโรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ Buncha Yuttakamchalin (2012) ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการและทฤษฎีการบริหารองค์กรตามหลักการทั่วไป (2) เพื่อวิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลักและข้อมูลชั้นทุติยภูมิ หนังสือวิชาการ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบ ว่า การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์อาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้บริหารองค์กรแล้วประสบผลสำเร็จ เช่น ทฤษฎีองค์กร ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ เป็นต้น

ปัจจุบันคณะสงฆ์ได้กำหนดโครงสร้างองค์กรการเผยแผ่ขึ้น โดยให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้ามาช่วยเหลืองานกิจการคณะสงฆ์ที่มีมากขึ้น มหาเถรสมาคมกำหนดให้มีระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ.2550 ให้มีศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และศูนย์การ

เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด มีกรอบนโยบายภาครัฐให้การส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งศูนย์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี ก็ได้นำแนวคิดและทฤษฎีการบริหารองค์กรของ พระ พุทธเจ้าและทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สามารถบริหารองค์กรได้ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามแล้วแต่ความคิด หลักการ ทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็น ทฤษฎีของกุลิคและเออร์วิค ทฤษฎีของดร.เอ็ดเวิร์ด เดมมิง ยังมีกฎธรรมชาติของพระพุทธเจ้า 5 ประการ ซึ่งเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับวิทยาการสมัยใหม่ควรนำมาประกอบการบริหารองค์กร ซึ่งการ บริหารไม่มีรูปแบบตายตัวขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในขณะนั้น ถ้าหากเรามีวิธีการคิดและบูรณาการเชิง บริหารแล้วจะทำให้การบริหารองค์กรมีประสิทธิภาพเกินกว่าที่คิด และเห็นว่าควรนำมาใช้กับการ บริหารองค์กรอื่นๆ ในพื้นที่ต่อไป การพัฒนา เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและ ทักษะคนดีให้กับบุคคล หรือบุคลากรของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ให้มีศักยภาพที่มากขึ้น ส่งผลให้ ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพิ่มมากขึ้น สามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์และสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การพัฒนาจะต้องประกอบด้วยการศึกษา การฝึกอบรม การประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการกำหนดนโยบาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ นาแหล่งเรียนรู้

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) พระสังฆาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรมีนโยบายสนับสนุนส่งเสริมให้มีการสร้าง พระนักเทศน์ประจำจังหวัดให้มากขึ้น เพื่อทำการพัฒนาให้เป็นพระนักเทศน์แม่แบบ และพระ นักเทศน์ต้นแบบ
- 2) คณะสงฆ์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ควรพินโครงการส่งพระเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมเป็นพระ นักเทศน์ประจำจังหวัดและพระนักเทศน์แม่แบบใหม่อีก
- 3) พระนักเทศน์ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ควรจัดตั้งชมรมหรือสภาพระนักเทศน์ให้เป็น เครือข่ายขึ้น เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบประเมินคุณภาพของพระนักเทศน์ในจังหวัด

### 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) เจ้าอาวาสทุกวัดต้องเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ เพื่อให้เป็นพระนักเทศน์ ประจำจังหวัดหรือพระนักเทศน์แม่แบบหรือนักเทศน์ต้นแบบ
- 2) จัดทำโครงการสร้างพระนักเทศน์ภายในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อคัดสรรและส่งไป ฝึกอบรมเป็นพระนักเทศน์ของมหาเถรสมาคม
- 3) เจ้าอาวาสต้องส่งเสริมพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ได้รับการฝึกการเทศน์ ให้สามารถ แสดงธรรมได้
- 4) จัดให้มีการประสานงานกันเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้และ ประสบการณ์และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ก็ควรจะทำการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

เรื่อง “การบริหารจัดการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์” ในพื้นที่จังหวัดอื่นให้เห็นถึงศักยภาพของพระนักเผยแผ่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค

เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ของพระสงฆ์” ในพื้นที่จังหวัดอื่นเพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาในครั้งต่อไป

เรื่อง “การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม” ข้อใดข้อหนึ่งในพื้นที่จังหวัด เพื่อชี้ให้เห็นถึงการเข้าถึงหลักพุทธธรรมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

### References

- Anawat Ya Wichai and Suputta Sattawatwakul. "Personnel development to support the education of Maha Mae Jo College To aim for the ASEAN community ". **Research report**. Maejo University. 2016
- Chalermkiat Saensri. "The development of teacher personnel in student-centered learning management is integrated into Ban Kaen Sai School. Roi Et Educational Service Area Office 1 ". **Research Report**. Mahasarakham University. 2005.
- Chantana Klamchit. "Educational management and propagation model of Buddhist temples: a case study of Pa Ban Kho Temple, Ban Phue District, Udon Thani Province." **Research report**. Bangkok: Office of Education Secretariat. 2546.
- Wipa and Supunta Sattawatkun. "Personnel development to manage the education of the Maejo University for the ASEAN Community". **Research Report**. Maejo University, 2013.
- Buncha Yuttakamchalin. "Analysis of organizational management in the propagation of Buddhism of the Buddhism propagation center in Uthai Thani province." **Ph.D. Ph.D. Department of Buddhism**. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2012.
- Chatchai Tham Khonburi. "Human resource development according to the Buddhist guidelines of the Royal Award School". **Doctor of Philosophy Thesis**. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2016.